

Haliaksen toimintakertomus 1987

Pekka J. Nikander

Hangon lintuaseman yhdeksäs toimintavuosi vietiin läpi aikaisempien vuosien rutiinilla. Keväällä painopiste oli muutonhavainnoinnissa ja syksyllä sen lisäksi rengastuksessa.

Kevättoiminta alkoi jo helmikuun 21. päivänä kun Pekka Topp vietti muutaman hyisen päivän asemalla. Varsinainen kevätkausi alkoi huhtikuun alussa, joskin takerellen. Kuun puolivälistä kesäkuun loppuun miehitys oli lähes yhtenäistä toukokuun alun hieman yli viikon taukoa lukuunottamatta. Päämiehittäjinä olivat Ari Vienonen (23 vrk) ja Anssi Laurila (16 vrk). Lintuja rengastettiin muutama päivänä helmi- ja huhtikuussa, toukokuun lopulla ja kesäkuun alku- ja loppupuoliskolla.

Syyskausi alkoi nihkeästi heinäkuussa, jolloin satunnaiset viikonloppuvieraat kävivät asemalla havainnoimassa. Elokuun alussa toiminta vielä kangerteli, mutta elokuun puolivälistä marraskuun yhdeksänteen miehitys oli syyskuun puolivälin kahden päivän taukoa lukuunottamatta jatkuvaa. Tämän jälkeen asemalla vierailtiin lähinnä vain muutama viikonloppuna, ja viimeiset havainnot tehtiin joulukuun 13. päivänä.

Asemalla rengastettiin elokuun kahdennestatoista marraskuun alkuun.

Viime vuosi oli toinen peräkkäin, jolloin asemalle ei löytynyt henkilöä, joka olisi puurtanut koko kauden yhtäjaksoisesti. Asema miehittiin siis useamman lyhytaikaisen henkilön voimin. Eniten vuorokausia tuli Pekka Hänniselle (9 vrk), Matti Lehdelle (25 vrk), Jarmo Ruoholle (24 vrk) ja Anssi Laurilalle (24 vrk). Eikö nykyajan rengastajilla ole samanlaista pioneerihen-

keä kuin entisaikaan, jolloin ahkerimmat asemamiehet viettivät jopa kahdeksan kuukautta vuodesta asemilla.

Helmikuusta heinäkuuhun

Helmikuussa meri oli silmäkantamattomiin jäässä. Tulliniemen edustalla luotsiaseman ympärillä oli pieni sula, johon oli ahtautunut telkkä, alli ja kymmenen isokoskeloa. Muutoinkin lajisto oli perin niukkaa. Päivittäiset lajimäärät vaihtelivat viidestä kahdeksaan.

Huhtikuussa sää oli melko vaihteleva. Sateisia matalapaineita seurasivat kauniit, aurinkoiset jaksot. Toukokuun alku oli lämmin ja selkeä, mutta pian sää muuttui kylmemmäksi ja 10. päivästä lähtien sateiseksi. Sateita kesti 20. päivään asti, jonka jälkeen ilma muuttui kylmäksi ja koleaksi, ja tämä säätyyppi jatkui aina kesäkuun lopulle saakka.

Huhtikuun alussa aseman edustalle oli auennut muutama pieni sula, mutta muutoin jäätä oli edelleen silmäkantamattomiin. Jäätä riitti toukokuuhun asti epätavallisen myöhään. Vielä huhtikuun lopulla aseman länsi- ja pohjoispuoli oli jäässä. Vaikea jäättilanne selittää sen, että haahkoja kerääntyi tuhatmäärin Hangon sataman ja lintuaseman eteläpuolen laajoihin suliiin: esim. 25.4. 13500p ja 27.4. 13000p. Normaalisti lepäilijöiden huippu on vain kolmannes tästä ja sen ajankohta viikko tai puolitoista aikaisemmin. Suuriin muuttajamääriin ei päästy — haahkat ilmeisesti valuivat hiljalleen itään-

päin. Jättimäisessä haahkalautassa esitti omia kosiomenojaan yksinäinen kyhmyhaahkakoiras 18., 20. ja 21.4. Lisäksi 10.5 nähtiin muuttava kyhmyhaahka. Alleja löytyi 23.4. haahkojen joukosta 6000p. Allihaahkanaaras pyrki 21.4. länteen päin. Toukokuussa lajista tehtiin aseman oloissa runsaasti havaintoja: 13.5. 5/1p, 16.5 43p ja 17.5 14p 16m.

Huhtikuun jälkipuoliskolla laskettiin muidenkin vesilintujen kevään huippumäärät. Telkkiä kellui aseman lähivesillä enimmillään 16.4. 405p ja 17.4. 400p. Tukkasotkan parhaat päivät ajoittuivat puolitoista viikkoa myöhäisemmäksi: 26.—27.4. 200p ja 28.4. 256p sotkaa. Tavin isoserku, heinätavi, näyttäytyi ensimmäisen kerran 20.4., kun esimerkiksi Helsingin seudulle laji ilmaantui vasta toukokuussa. Haliaksen tyyppilaji, ristisorsa, saapui 17.4. aseman alueelle. Enimmillään nähtiin 23.5. 11 lintua, mm. seitsemän yksilön parvi.

Ensimmäinen merihanhi lensi 4.4. honkottaen bunkkerin yli ja 20.4 laskettiin 33. Ensimmäinen valkoposkihanhi havaittiin normaaliin aikaan 30.4. Sen isompi painos, kanadanhanhi, tavattiin kolmasti: 17.4. 3p ja 18.—19.4. 1p. Harmaahaikaroita havaittiin kevään aikana kahdeksan, joista huhtikuussa kolme, toukokuussa neljä ja kesäkuussa yksi.

Toinen pitkäjalkainen ja -kaulainen, kurki, ilahdutti runsaalla esiintymisellään: 21.4. nähtiin 328 ja seuraavana päivänä 785 kurahtelijaa sinitaivaalla. Olipa eräeseen pieneen kurkiparveen lyöttäytynyt merihanhi mukaan. Kurkien jäädessä hitaasti kaartelevaan ja otta- maan korkeutta, merihanhi räpiköi parven laitamilla tai kurkien välissä

Haliaksen bunkkerilla ei juuri tarvitse tyhjää taivaanranta tuijotella, katseltavaa riittää aina.

epäarvokkaan näköisenä yrittäen seurata mahdollisimman tarkasti jokaista parven kaarosta tai liikettä. Kun parvi pääsi tarpeeksi korkealle ja jatkoi matkaa, merihanhi otti oman paikkansa ja seurasi parven mukana.

Keväällä Haliaksella nähdään petolintuja suhteellisen vähän, sillä ne muuttavat eri reittejä kuin syksyisin. 21.4. oli kuitenkin hieno päivä: aseman havaintopaikan yli lipui runsaat 80 petolintua; mm. viisi hiirihaukkaa, 33 piekanaa, 13 varpushaukkaa ja kevään toinen haarahaukka. Ensimmäinen nähtiin jo kahta päivää aiemmin — Tringan puheenjohtaja Paul Segersvärd ryntäsi heti asemalle saavuttuaan bunkkerille staijaamaan, ja yllättäen haarahaukka oli lähes ensimmäinen bunkkerilta havaittu lintu!

Merikihu saapui normaalin aikaisin, 15.4., pesimäluodolleen tähystelemään. Ensimmäinen tiira liihotteli hiukan yllättäen hyisen, jääkimpaleita täynnä olevan meren yläpuolella 23.4. Pari päivää myöhemmin määritettiin kalatiira matkalla kohti itää.

Länteen kovaa vauhtia leviävä pikkubarvun tsilputti asemalla

4.4. Seuraavana päivänä romahdusmaisesti vähentyneitä kottaraisia viiletti 123 pohjoisiin ilma-suuntiin. Huhtikuun puolivälin jälkeen pikkulintumuutto vilkastui: 23.4. laskettiin 1150 peippoa ja 18.4. 400 räkättirastasta. Nokkavarpusia oli niukasti liikkeellä: huhtikuussa nähtiin vain yksi, toukokuussa neljä ja kesäkuussa yksi lintu. Ensimmäiset pääskyt havaittiin suhteellisen varhain: räystäspääsky 25.4. ja haarapääsky 26.4. Hyönteissyöjiä massat muuttivat vasta kesäkuun alkupuolella: esim. 4.6. puikkelehti kärjen pusikoissa 100 pajulintua ja seuraavana päivänä saman verran lehtokerttuja. Kultarintoja laskettiin 10.6. kymmenen. Käpylintujen kirkkaita "glipp glipp"-ääniä kuului toukokuun lopulla ja kesäkuun alussa runsaasti: esim. 19.5. 423m, 11.6. 437m ja 12.6. 1100m.

Touko- ja kesäkuun pikkulinnuista kannattaa mainita vielä 6. ja 30.6. paikalla laulaneet viitakerttuset, 9.6. havaittu viitasirkkalintu, 2.6. rengastettu idänuunilintu, toukokuun neljä yksittäistä pohjansirkkua, 14.5. muuttanut nummikirvinen ja 24.5. rannalla tepastellut vuorivästaräkki.

Arktinen muutto ei koskaan yllä samanlaisiin mittoihin kuin itäisellä Suomenlahdella, mutta ei bunkkerilla tarvitse tyhjää taivaanrantaakaan tapittaa. Kahlaajia näkyy melko mukavasti. Esimerkiksi 27.5. ohitti 2800 tundrakurmitsaa bunkkerin ja samana päivänä viiletti 5500 suosirriä itään. Seuraavana päivänä kärjen ohitti tyypillisessä heittelevässä matkalennossa mustapyrstökuiri.

Alkukesän kylmä ja matalapaineinen sää pudotti kahlaajia Gåun särkälle odottamaan aikoja parempia: mm. 2.6. 350 suosirriä ja seuraavana päivänä 40 tylliä. Vähälukuisista lajeista jänkäsirriäinen havaittiin muutamana päivänä ja 23.5. saatiin kuovisirri kiinni. Muista arktisista muuttajista vanha jääkuikka 26.5. ja 830 muuttavaa sepelhanhea 25.5. ovat maininnan arvoisia.

Verkkoja roikotettiin keväällä satunnaisesti ja lyhyitä jaksoja kerrallaan. Pisimpään ne olivat pusikoissa pomppivien lintujen kiusana toukokuussa, jolloin verkot olivat lähes kaksi viikkoa tauotta pyynnissä.

Heinäkuusta joulukuuhun

Heinäkuussa alkoi kunnon kesä. Aurinko porotti siniseltä taivaalta ja ilmat lämpenivät. Syksy oli pääosin lämmin, ja voimakas kaakkoisen ilmvirtaus jatkui pitkälle syksyyn.

Syksyä luonnehti vaelluslintujen lähes täydellinen puuttuminen. Koska ne muodostavat yli puolet aseman rengastuksista, rengastustulos olikin nyt yhdeksänvuotistai-paleen heikoimpia.

Havainnointi oli heinäkuussa satunnaista ja lyhytjaksoista. Ensimmäiset hakit ja kirjosiipikäpylinnut nähtiin. Gåulla tepasteli useita kahlaajalajeja, joskin yksilömäärät pysyttelivät melko pieninä. Punakui-reja nähtiin 27.7. yllättäen 150. Peippojen heinäkuinen liikehdintä huipentui 18.7., kun 310 lintua kävi kärjen päällä kääntymässä. Viita-kerttunen havaittiin 26.7. Naurulokin heikko muutto huipentui 28.7., jolloin laskettiin 1100 lounaaseen kauhovaa ruskeapäätä. Harmaalokkikannan räjähdysmäistä kasvua kuvaa yhtenä päivänä Tullinien ulkopuolen luodoilla istuskelleet 550 lintua. Kalalokilla oli elokuun alussa mukava muuttopäivä: 340 lokkia lipui lounaaseen. 15.8. mustatiira ohitti aseman.

Elokuussa hyönteissyöjät lähtivät kohti etelää: esim. 18.8. kärjen pensaissa poukkoili 40 pajulintua, 10 kultarintaa, 15 kirjosiippoa ja 20 sirittäjää. Kolme päivää myöhemmin Uddskatanilla pyöri 250 pajulintua, 40 lehtokerttua ja 30 kirjosiippoa. Metsäkirvisen ja keltavästäräkin muuttajamäärät olivat hyvin pieniä edellisvuosiin verrattuna. Massapäivän luvut olivat vain kymmenisen prosenttia normaalista. Niittykirvisiä sentään laskettiin enemmän kuin koskaan: 26.9. 550m ja 27.9. 800m.

Petolintujen pesintä onnistui ilmeisen heikosti, sillä niiden muuttajamäärät jäivät hyvin alhaisiksi. Varpushaukan päiväsummat olivat kaikki alle 150, ja syksyn yhteismäärä, 1565 yksilöä, on aseman historian heikoimpia. Hieman loh-tua petojen vähyyteen toivat 13 ha-

vaittua merikotkaa, neljä maakotkaa ja 13.9. nähty vuoden kolmas haarahaukka. Ampuhaukkoja laskettiin parhaana päivänä 26.9. 7.

Syys-lokakuun vaihteessa rynnistivät sepelkyyhkyt (27.9. 7200m), vihervarpuset (26.9. 9100m) ja peipot (26.9. 12000m). Kahta viikkoa myöhemmin, 10.10., porhalsi 34200 peippoa niemeä seuraten merelle etelään.

Viime syksyn erikoisuus, itäisten harvinaisuuksien runsaus näkyi myös Haliaksella, joskaan ei niin selvästi kuin muualla. Kirjosiipiuunilintu nähtiin kahdesti, samoin hippiäisuunilintu. Näiden lisäksi Matti Lehti löysi rengastuskierroksellaan pihaverkosta asemalle uutena lajina ruskouunilinnun. Kaikki nämä itäiset pienet "phyllarit" tavattiin lokakuun puolivälissä.

Vaelluslinnut puuttuivat lähes tyystin. Ainoastaan talitiainen ja käpylinnut liikehtivät lukuisammin. Käpylintuja laskettiin selvästi normaalia enemmän, ja syksyn yhteissumma kohosi yli 3000 saksinokkaan. Lisäväriä parviin toi meikäläisten käpylintujen kirjava serku idästä, kirjosiipikäpylintu, jonka leikkitorven törähdystä muistuttavaa ääntä kuultiin useammin kuin koskaan aikaisemmin aseman historiassa. Yhteensä kirjosiipiä havaittiin 104.

Useimmat tiaiset olivat kateissa, esim. sinitiaisia, joita toissa syksynä vaelsi yli 8000 aseman kautta, nähtiin nyt vain hieman yli 300 koko syksynä. Pyrstötiaista ei tavattu lainkaan. Tikoista palokärki kävi 35 yksilön voimin kauden aikana kärjen rengastajaa pelottelemassa. Pohjantikkoja oli myös pitkästä aikaa lukuisammin liikkeellä: yhteissumma 43 on yhdeksänvuotisjakson parhaimpia. Valkoselkätikka 17.9. ilahdutti muuten niin vaisua kirjotikkaesiintymistä.

Jatkuva rengastus alkoi 12. elokuuta ja kesti tauotta syyskuun 11. päivään, jota seurasi viikon tauko. Rengastus käynnistyi jälleen 16. päivänä jatkuen katkeamattomana marraskuun 8. päivään asti. Pikku-lintuverkkomääräksi on vakiintunut 12 vakioverkkoa ja kaksi pihaverkkoa. Isomprien lintujen pyyntiin käytettiin kuutta harvempisilmäistä 12 metrin petoverkkoa. Miehityspulan takia katiskapyynti oli lähes olematonta, sillä kahlaajien rengastukseen tarvittaisiin toinen

Pekka Routasuo

Syksyinen valkoselkätikkavaellus ulottui Haliakselle asti. Kuvassa 17.9. rengastettu lintu.

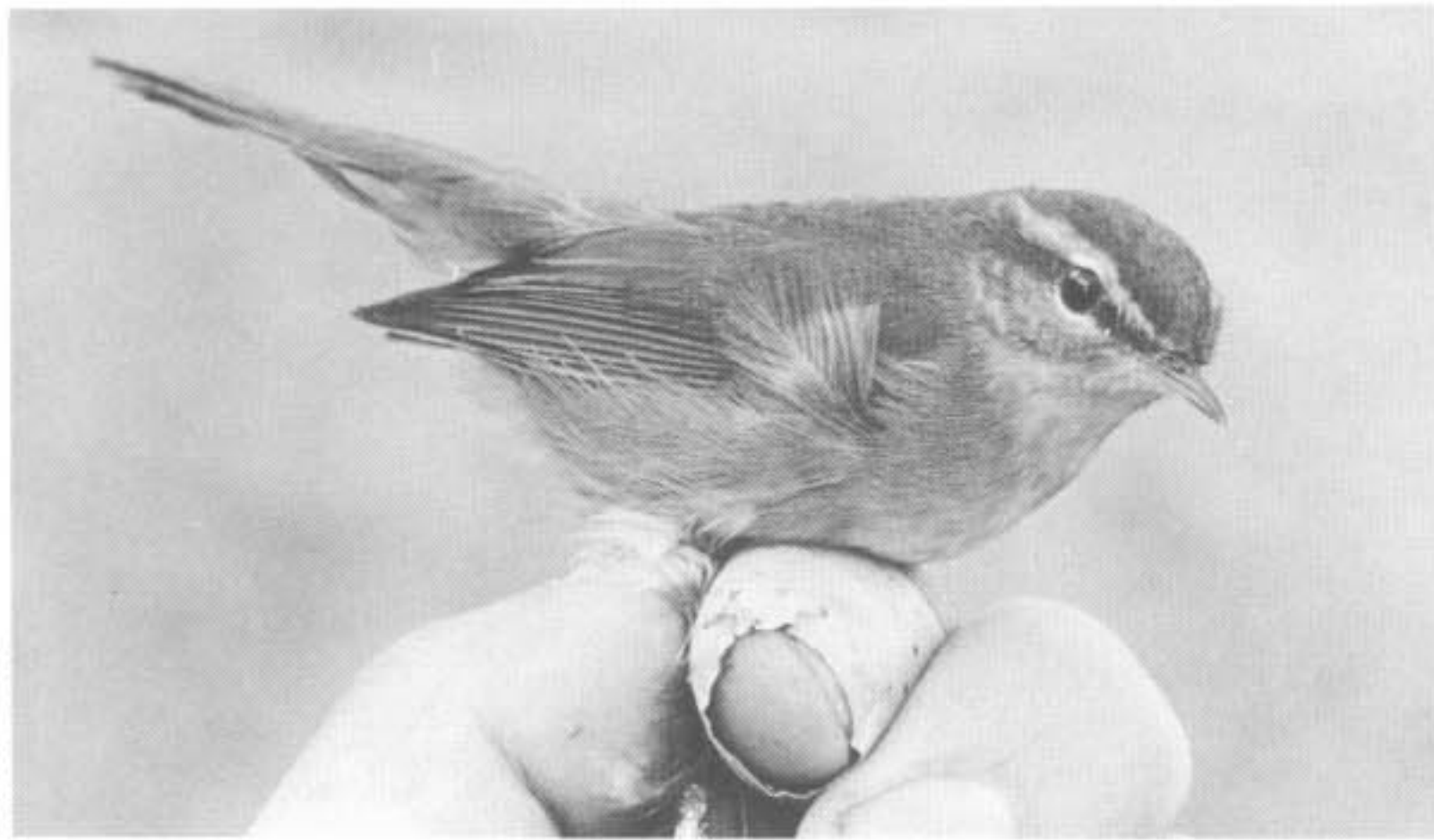
henkilö, jonka tehtävänä olisi vain kahlaajapyynti. Yksi rengastaja ei ehdi ensin kiertää kärjen verkkoja ja ravata sitten pari kilometriä Gåulle katiskoja kokemaan, palata taas kärjen verkoille jne. — kierrettävää kertyisi noin 30 kilometriä.

Kiitokset

Hangon lintuasema kiittää Suomen Kulttuurirahastoa ja Suomen Yhdyspankkia aseman taloudellisesta tukemisesta.

Kiitos kuuluu myös kaikille aseman hyväksi vuonna 1987 työskennelleille, varsinkin pitkäaikaisille miehittäjille. Erikoiskiitos Jouni Vasankarille asemalle toimitetusta isosta polttopuulastista ja Karno Mikkolalle lahjoitetusta TV:stä.

Vaisua vaelluslintusyksyä piristi pohjantikkorunsas esiintyminen. Matti Lehti

Haliaskin sai osansa syksyn runsaasta ruskouunilintuannista — aseman ensimmäinen fuscatus rengastettiin 18.10.

Hangon lintuaseman rengastukset vuonna 1987

	keväät	syksy	yht.		keväät	syksy	yht.
telkkä	1	—	1	pensassirkkalintu	1	1	2
tukkakoskelo	—	1	1	rukokerttunen	4	16	20
isokoskelo	1	—	1	viitakerttunen	—	1	1
kanahaukka	—	7	7	luhtakerttunen	2	1	3
varpushaukka	2	163	165	rytikerttunen	3	2	5
teeri	—	1	1	kultarinta	6	13	19
tylli	3	—	3	kirjokerttu	1	1	2
töyhtöhyyppä	—	2	2	hernekerttu	31	64	95
isosirri	—	1	1	pensaskerttu	36	18	54
kuovisirri	1	—	1	lehtokerttu	46	129	175
suokukko	—	4	4	mustapääkerttu	14	29	43
lehtokurppa	3	5	8	idänuunilintu	1	—	1
punajalkaviklo	—	2	2	hippiäsuunilintu	—	1	1
valkoviklo	—	8	8	kirjosiiپیunilintu	—	1	1
liro	—	6	6	ruskouunilintu	—	1	1
rantasipi	5	—	5	sirittäjä	10	49	59
naurulokki	—	2	2	tiltalti	25	37	62
kalalokki	7	—	7	pajulintu	344	965	1309
sepelkyyhky	—	1	1	hippiäinen	1	116	117
hiiripöllö	—	1	1	harmaasieppo	3	15	18
sarvipöllö	1	28	29	pikkusieppo	2	1	3
suopöllö	—	5	5	kirjosieppo	27	62	89
helmipöllö	—	62	62	hömötiäinen	—	70	70
käenpiika	3	3	6	töyhtötiäinen	1	3	4
palokärki	—	12	12	kuusitiäinen	—	58	58
käpytikka	—	4	4	sinitiäinen	1	43	44
valkoselkätikka	—	1	1	talitiäinen	6	401	407
pikkutikka	—	7	7	pähkinänakkeli	—	1	1
pohjantikka	—	13	13	puukiipijä	—	33	33
törmäpääsky	—	1	1	pikkulepinkäinen	3	11	14
räystäspääsky	—	4	4	isolepinkäinen	—	1	1
haarapääsky	2	—	2	pähkinähakki	—	6	6
metsäkirvinen	11	15	26	kottarainen	1	—	1
niittykirvinen	—	7	7	peippo	118	129	247
keltävästäräkki	—	17	17	järripeippo	2	30	32
västäräkki	25	15	40	viherpeippo	29	291	320
tilhi	—	3	3	vihervarpunen	45	42	87
peukaloinen	—	36	36	hemppo	—	2	2
rautiainen	—	36	36	urpiainen	9	7	16
punarinta	18	352	370	kirjosiiپیkäpylintu	—	5	5
satakieli	14	8	22	pikkukäpylintu	2	12	14
sinirinta	10	—	10	isokäpylintu	—	2	2
leppälintu	25	31	56	punavarpunen	5	1	6
pensastasku	5	5	10	punatulkku	5	23	28
kivitasku	6	10	16	keltasirkku	8	2	10
sepelrastas	—	1	1	peltosirkku	1	—	1
mustarastas	12	14	26	pajusirkku	1	9	10
räkättirastas	1	32	33				
laulurastas	3	32	35	Yhteensä	954	3680	4634
punakylkirastas	1	11	12	Lajeja	57	87	98
kulorastas	—	6	6				

Tue Haliaksen toimintaa

Viime aikoina on paljon keskusteltu lintuasemiemme tarpeellisuudesta ja asemilta saatavan aineiston luotettavuudesta. Innokkaimmat "lintuasemavastustajat" ovat jopa valmiita sulkemaan asemat tarpeettomina. Itse asiassa kysymys on kuitenkin paljon myös siitä, että Suomessa ei ole yhtään ammattiornitologia (biologia), joka ryhtyisi käsittelemään sitä valtavaa aineistoa, joka vuosien varrella asemilta on saatu. Asemien toiminnan tehostamista on pohdiskeltu useilla eri foorumeilla, mutta toistaiseksi melko laihoihin tuloksiin. Tämän takia jokainen idea siitä, mitä lintuasemilla kannattaa ja tulisi tehdä, on erittäin tervetullut.

Haliaksen tilanne on kuitenkin huomattavasti selkeämpi kuin ns. saariasemien, erittäin edullisen sijaintinsa ansiosta. Halias on eittämättä Suomen tärkein vaelluslintuasema, jonka aineistoa on paljon käytetty pohjoismaisissa julkaisuissa, kiitos O. Hildénin ja P. J. Nikanderin.

Syyskauden tärkeimmän ajanjakson (15.8.—10.11.) aukottoman toiminnan varmistamiseksi Tringan hallitus päätti viime syksynä korottaa päivärahan 50 mk:an. Vaikka aseman taloudellinen tilanne joutuu koville näin korkean päivärahan maksamisesta, haluamme sillä varmistaa pitkäaikaisen rengastajan saamisen asemalle. Toivomme, että jokainen tringalainen tuntisi Haliaksen omaksi asemakseen ja turvaisi sen toiminnan Suomen johtavana vaelluslintuasemana maksamalla vuosimaksun (30 mk) lehden välissä olevalla pankkisiirrolla aseman tilille.

Kiitos

Antero Topp
asemanhoitaja

Ps. Jokaisen tringalaisen kunniasia on käydä ainakin kerran jäsenyytensä aikana yhdistyksen omalla asemalla. Soitelkaa!